

TBMM'YE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

Büyük Millet Meclisi'nin kurulmasından sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, farklı amaç ve hedefler doğrultusunda, çıkar peşinde koşan bazı gruplar tarafından, Millî Mücadele hareketine karşı isyanlar çıkmıştır. Bu isyanlar amaçlarına ve kaynaklarına göre dört grupta incelenebilir:

İstanbul Hükûmeti tarafından çıkarılan isyanların amacı, saltanat ve halifelik kurumunu sözde tehdit eden Büyük Millet Meclisi'ni ortadan kaldırmaktır. Bu amaçla Osmanlı Sadrazamı Damat Ferit Paşa, dönemin şeyhülislamına hazırlattığı bir fetvayla, Mustafa Kemal ve arkadaşlarını din düşmanı ilan ederek halkı Millî Mücadele'ye karşı kışkırtmıştır. Bu kışkırtmalar cahil bırakılmış halk üzerinde etkili olmuş ve Millî Mücadele'ye karşı isyanlar çıkmaya başlamıştır.

İstanbul Hükûmeti ve İtilaf Devletleri işbirliğiyle çıkarılan isyanların amacı ise işgallere karşı direnen Büyük Millet Meclisi'ni yok etmek ve Anadolu'da yeniden İstanbul Hükûmeti'nin otoritesini sağlamaktır. Bu amaçla, İstanbul Hükûmeti'ne sadık, İtilaf Devletleri'ne bağlı yöneticiler ve çete reisleri, kendilerine bağlı grupları isyana teşvik etmişlerdir. Ayrıca isyancılara silah ve para desteği sağlamışlardır.

Azınlıklar tarafından çıkarılan isyanlardaki en temel amaç; Anadolu'nun paylaşımından çıkar elde etmektir. Azınlıklar, çıkarttıkları isyanlar yoluyla sözde çoğunlukta oldukları topraklarda yeni devletler kurmayı ya da hizmet ettikleri devletlerin bu topraklarda egemenlik kurmalarını kolaylaştırmayı hedeflemişlerdir. Ermeniler tarafından kurulan çeteler, Doğu Anadolu'da, Rumlar tarafından kurulan çeteler ise Doğu Karadeniz ve Batı Anadolu'da Türk halkına karşı saldırılar düzenlemişlerdir.

Düzenli orduya katılmayı reddedenlerin çıkarttıkları isyanlar; emirleri altındaki düzensiz birlikleri dağıtmak istemeyenler tarafından çıkartılmıştır. Bu kişilerin amacı Kurtuluş Mücadelesi'nin lideri olmaktır. Ayrıca Büyük Millet Meclisi'nin otoritesi altına girmek istemeyen bazı Kuva-yı Milliye reisleri düzenli orduya katılmayı reddetmiş ve isyanlar çıkartmışlardır.

Büyük Millet Meclisi'ne karşı çıkartılan isyanlar 1920 yılının ortalarından 1921 yılının ilkbaharına kadar sürmüştür. Anadolu'yu işgal edenlere karşı mücadele etmesi gereken birliklerimizin önemli bir bölümü iç isyanlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu durum Millî Mücadele hareketinin başarıya ulaşmasını geciktirmiştir.

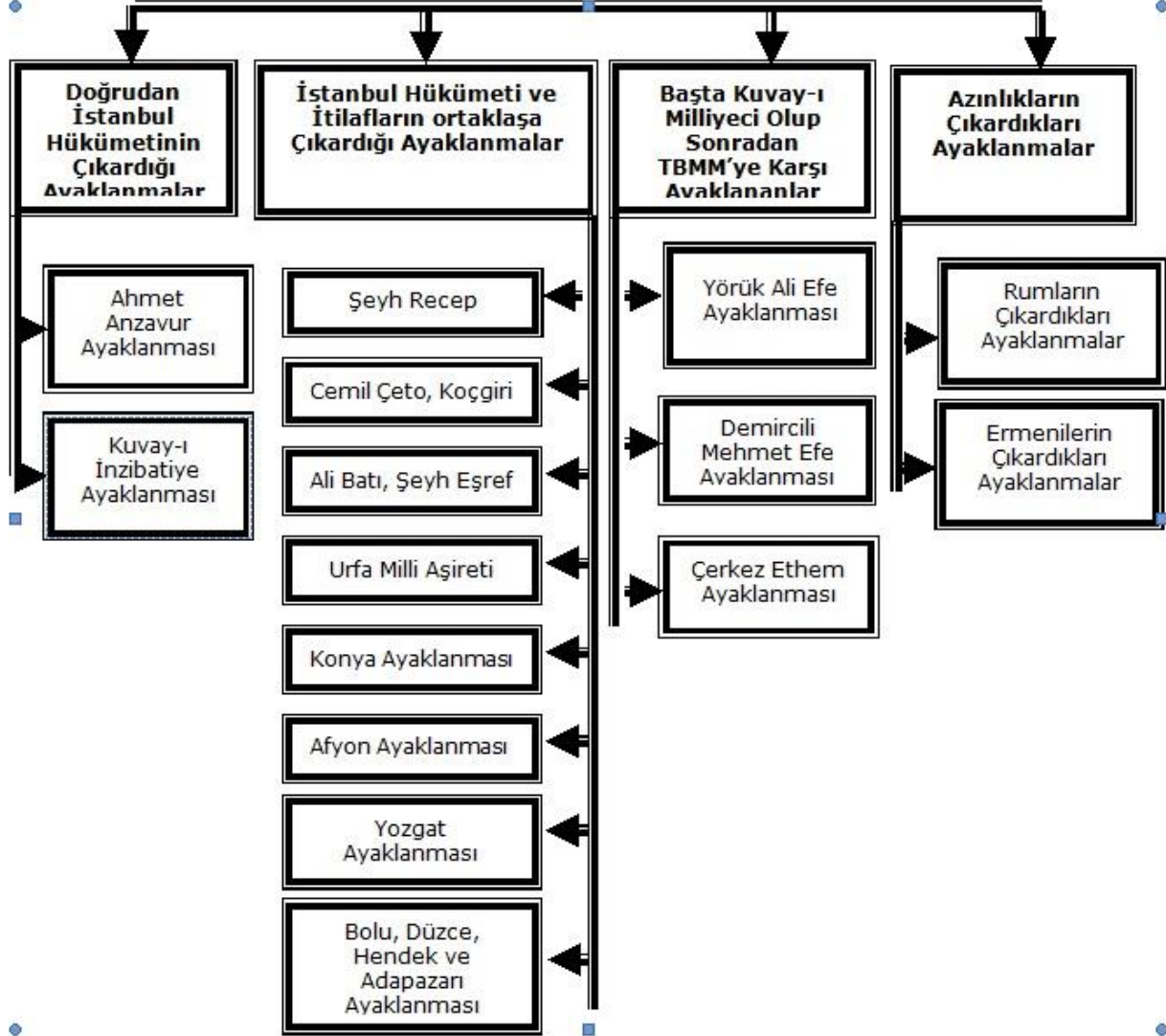
TBMM'ye Karşı Ayaklanmaların Nedenleri:

- 1) İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletlerinin kışkırtmaları.
- 2) Bazı Kuva-i Milliyecilerin düzenli orduya katılmak istememeleri ve TBMM otoritesini tanımamaları
- 3) Azınlıkların bağımsızlık düşünceleri ile ayaklanmaları.

TBMM'ye karşı ayaklanmalar 4 guruba ayrılır.

I. TBMM'YE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

I- İSTANBUL HÜKÜMETİNİN ÇIKARDIĞI AYAKLANMALAR

1) Anzavur ayaklanması: Ahmet Anzavur tarafından Balıkesir ve çevresinde çıkarılmıştır. İtilaf devletlerinden destek almıştır. Çerkez Ethem tarafından bastırıldı.

2) Kuva-yi İnzibatiye(Halifelik Ordusu): Adapazarı, Geyve dolaylarında çıktı. Ali Fuat Paşa tarafından bastırıldı. Anzavur kuvvetleriyle işbirliği yaptılar.

II- İSTANBUL HÜKÜMETİ VE İŞGAL DEVLETLERİNİN BERABER ÇIKARDIĞI AYAKLANMALAR

1. Bolu, Düzce, Hendek, Adapazarı Ayaklanmaları
2. Yozgat Ayaklanması (Çapanoğulları)
3. Konya Ayaklanması (Bozkır Aşireti Delibaş Mehmet)
4. Afyon Ayaklanması (Çopur Musa)
5. Milli Aşireti Ayaklanması (Urfa)
6. Koçgiri Ayaklanması (Sivas, Tokat)
7. Şeyh Eşref Ayaklanması (Bayburt)
8. Cemil Çeto, Ali Batı Ayaklanması (Siirt / Mardin)

III- AZINLIKLARIN ÇIKARDIĞI AYAKLANMALAR

1. Doğu Anadolu'daki Ermeni Ayaklanmaları: Kazım Karabekir tarafından bastırıldı.

2. Güney Bölgesindeki Ermeni Ayaklanmaları: Adana, Antep, Maraş, Urfa bölgelerinde Fransızların da desteğiyle çıkan ayaklanmalardır.

3. Doğu Karadeniz’de Rum Ayaklanmaları: TBMM’yi en çok uğraştıran ayaklanma olmuştur.

4. Batı Anadolu’da Rum Ayaklanması: Düzenli birlikler tarafından bastırıldı.

IV- KUVA-YI MİLLİYECİLERİN ÇIKARDIĞI AYAKLANMALAR

1.Düzenli ordu kurma çalışmalarına karşı çıkan Çerkez Ethem (Yunanlılara sığınmıştır),

2.Demirci Mehmet Efe (ikna edilmiştir)

3.Yörük Ali Efe gibi kişilerin çıkardığı ayaklanmalardır.

TBMM'NİN AYAKLANMALARA KARŞI ALDIĞI ÖNLEMLER

1-29 Nisan 1920'de Hiyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı.

2-Vatana ihanet edenlerin cezalandırılması için 18 Eylül

1920'de İstiklal Mahkemeleri kuruldu. TBMM, yasama ve yürütme yetkisini kullanmıştır.

İstiklal mahkemelerinde milletvekillerinin görev alması yargı yetkisini de kullandığını gösterir.

3-İstanbul'da Milli Mücadele aleyhine alınan fetvalara karşılık, Ankara müftüsü Rıfat Börekçi'den karşı fetvalar alındı.

4-Kuva-yi Milliye birlikleri kaldırılarak yerine düzenli ordu kuruldu.

5-İstanbul Hükümeti ile tüm ilişkiler kesildi

TBMM'ye Karşı Ayaklanmaların Sonuçları

1-Milli mücadelenin kazanılmasını geciktirmiştir.

2-Anadolu'daki işgalleri kolaylaştırmıştır.

3-Çok sayıda Müslüman Türk insanı şehit düşmüştür.

4-Maddi yönden büyük kayıplara neden olmuştur

5-Ayaklanmaların bastırılması TBMM'nin otoritesini ve gücünü artırmıştır. (İsyanların Tek Olumlu yanı)

6-Düzenli ordunun kurulmasını hızlandırmıştır.

7-Ayaklanmaların bastırılmasıyla milli birliğin sarsılıp yok olmayacağı anlaşılmıştır.

8-Ayaklanmaların bastırılması hilafeti, saltanatı ve Osmanlı hükümetinin otoritesini zayıflatmıştır.

9-TBMM'ye karşı çıkan ayaklanmalar kurtuluş Savaşı

uzamıştır. 10-Milli Mücadele'nin kazanılması gecikmiştir.

1. Büyük Millet Meclisi'nin amacı; tam bağımsızlığı, vatanın bütünlüğünü ve ulusal egemenliği sağlamaktır. Bu amaçları gerçekleştirmeye çalışan Büyük Millet Meclisine karşı İstanbul Hükûmeti'nin tavrı giderek değişmişti. İstanbul Hükûmeti, Büyük Millet Meclisini ve onunla birlikte ulusal kurtuluş hareketini yok etmek için halkı kışkırtarak, Anadolu'nun birçok yerinde Büyük Millet Meclisine karşı ayaklanmaların çıkmasında etkili oldu. Büyük Millet Meclisinin ayaklanmalara karşı alınan önlemlerden biri, 29 Nisan 1920'de Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun çıkarılmasıydı. Bu kanuna göre Büyük Millet Meclisi, ulusu temsil eden en üstün kuruluş olduğu için ona karşı söz, yazı ve hareketleriyle saldırıda bulunanlar ve ayaklananlar vatan haini sayılacaktı.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun çıkarılma gerekçeleri arasında gösterilemez?

- A) Tam bağımsızlığı ve ulusal egemenliği sağlama amacını muhafaza etmek.
- B) İstanbul Hükûmeti'nin Millî Mücadele'ye karşı olan tavrını engellemek.
- C) Ulusal egemenliğin sembolü olan BMM'yi saltanatın da sahibi ilan etmek.
- D) BMM'ye karşı çıkan ayaklanmaları yargılamak için hukuki zemin oluşturmak.

2. “Efendiler, 1919 yılı içinde, ulusal girişimlerimize karşı başlayan iç isyanlar, süratle memleketin her tarafına yayıldı. ... Alevlenen karışıklık ateşleri, bütün memleketi yakıyor, hainlik, cehalet, kin ve bağınazlık dumanları bütün vatan göklerini karanlıklar içinde bırakıyordu. İsyân dalgaları Ankara’da karargâhımızın duvarlarına kadar çarptı. Karargâhımızla şehir arasındaki telefon ve telgraf hatlarını kesmeye kadar varan kasıtlar karşısında kaldık.”

Mustafa Kemal’in bu sözlerinin;

I. Hıyanet-i Vataniye Kanunu’nun çıkarılması

II. İstiklal Mahkemelerinin Kurulması

III. Büyük Millet Meclisinin açılması

durumlarından hangilerinin gerekçesi olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) I, II ve III

3.

I. İstiklal Mahkemeleri üyelerinin meclis içinden seçilmesi

II. Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun mecliste kabul edilmesi

III. Meclisin Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'ye Millî

Mücadele’yi destekleyen fetvalar yayınlatması

Yukarıdakilerden hangileri Büyük Millet Meclisine karşı çıkan isyanların bastırılmasında meclisin yargı yetkisini kullandığına kanıt olarak gösterilebilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

4. Damat Ferit Paşa, İstanbul'un resmen işgal edilmesinden sonra yeniden İstanbul Hükûmeti'nin başına getirildiğinde Millî Mücadele hareketi hakkında şu sözleri söylemiştir: ‘‘ Kuvayı Millîye denilen kuruluş hem Anadolu'yu istila tehdidine hem de devletin başını gövdesinden ayırmaya sebep oluyor.’’

Buna göre Damat Ferit'in Kuvayı Millîye değerlendirmesiyle ilgili olarak;

I. Bu hareketin Anadolu'daki işgallerin yayılmasına yol açacağını ileri sürmektedir.

II. Saltanat kurumunu tehdit ettiğini belirtmektedir.

III. Ulusal egemenliğin önünde engel olduğunu söylemektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılır?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

5. Hıyanet-i Vataniye Kanunu kabul edildikten sonra Büyük Millet Meclisi otoritesine karşı çıkanlar vatan haini sayılmışlar ve bu kişiler Büyük Millet Meclisi milletvekilleri arasından seçilmiş hâkimlerden oluşan İstiklal Mahkemele rinde yargılanmışlardır.

Bu uygulamalarla ilgili olarak;

I. Yargılama sürecini hızlandırmak amaçlanmıştır.

II. Büyük Millet Meclisi'nin otoritesini kuvvetlendirmek hedeflenmiştir.

III. Yargı bağımsızlığı sağlanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III

6. Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından sonraki süreçte İstanbul Hükûmeti, Büyük Millet Meclisi'ne karşı çeşitli faaliyetlerde bulunmuş ve Anzavur İsyanı'nı organize etmiştir.

İstanbul Hükûmeti'nin Büyük Millet Meclisi'ne karşı gösterdiği bu faaliyetler;

- I. Büyük Millet Meclisi'nin otoritesini zayıflatma
- II. Sevr Barış Antlaşması'nın uygulanmasını sağlama
- III. Millî Mücadeleyi yok etme

hedeflerinden hangilerine yöneliktir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III